

Kyrkliga syföreningar i St Åby

Det har funnits fyra kyrkliga syföreningar i St Åby socken. Utöver dessa fanns också frikyrkornas syföreningar i Klöverdala, Svenstorp, Tjurtorp och Åsa. Många var med i både kyrkliga och frikyrkliga syföreningar. Ofta var det avståndet som avgjorde var man gick med, inte den kyrkliga tillhörigheten. Därför var t ex de som bodde i Stenkilsby och Bonderyd med i Åsa, eftersom det var lättare att ta sig till missionshuset där.

Vid årsmötet 2008 upphörde den sista av de kyrkliga syföreningarna med sin verksamhet och därmed gick en viktig epok i graven. Efter årsmötet har ett tio-tal syföreningsmedlemmar samlats några gånger för att försöka dokumentera syföreningarnas historia. Det har inte varit lätt, eftersom det knappast finns något skrivet och historien sträcker sig långt tillbaka i tiden. Därför saknas av naturliga skäl en hel del namn från den äldsta tiden.

Bakom den första syföreningens bildande låg det stora missionsintresset på slutet av 1800-talet. Genom att ordna missionsauktioner fick man in pengar, som kunde skickas till missionsällskap i Kina och Afrika. Till en början var dessa summor mycket blygsamma. Muntliga uppgifter gör gällande att den första auktionen ägde rum 1879 hos August Gomér i Bränneryd. Initiativet till auktionen togs av enskilda personer. Redan året därpå emigrerade nämnde August med hela sin familj till Amerika, men detta innebar inte att missionsintresset dog ut i St Åby.

Många av dem som kom till missionsauktionerna för att stödja det viktiga arbetet levde i mycket små omständigheter. Ofta hade de inte möjlighet att betala för sina intopade saker. Det var kanske därför som det i två av syföreningarna (den i Boet och St Åby östra) var vanligt att man betalade i efterskott d v s vid nästa års auktion. Riktigt hur detta fungerade vet vi inte.

St Åby östra syförening (f d Böneryds arbetarförening)

År 1888 bildades Böneryds arbetarförening, vars föreståndare var Hilma Hall. Hon var maka till Gustaf Hall i Böneryd och ledde under 26 år föreningens arbete. Trots namnet var det fråga om en ren syförening. Hilma efterträddes 1914 av Sigrid Ax i Laxhemmet. Under nästan femtio år (1914-1963) ledde hon syföreningens arbete.

Troligen hölls auktionerna till en början i hemmet i Böneryd, men när Tjurtorps missionshus byggts flyttades auktionerna dit. Så småningom kom auktionerna att hållas i Höghults skola. Tidpunkten var i början av december, först på onsdag eftermiddag, senare på fredagskvällen.

Gamla kassaböcker visar att man till en början stödde missionsällskap i Ostafrika och Kina. År 1889 skickades 15 kr till Kinamissionen, men redan året därpå kunde man sända 99,25 kr. Undan för undan växte summorna. Likaså kom nya ändamål med i bilden.

Böneryds arbetarförening bytte med tiden namn och kom att kallas St Åby östra syförening. Detta var naturligtvis ett bättre namn, eftersom syföreningens medlemmar kom just från gårdarna i den östra delen av socknen.

Sigrid Ax efterträddes 1963 av sin dotter Linnea Fransson, som ledde syföreningens arbete fram till dess nedläggning 1990. Syföreningens siste kassör var Gunnar Eriksson från Rävskinnshult. Vid det här laget hade de flesta av föreningens medlemmar flyttat in till Ödeshög.

Medlemmarna kom från följande gårdar:

Rävskinnshult: Anna Johansson, vars man Simon under många år var kassör, Karin Eriksson, vars man Gunnar övertog kassörskapet från svärfadern Simon, Melga Ström, Lilian Ström.

Laxhemmet/Lindeberg: Sigrid Ax, Linnea Fransson, Doris Ax.

Göleryd: Svea Johansson, Ester Fransson.

Nybygget: Milma Roos, Emmy Roos.

Höghult: Hulda Karlsson, Edith Pettersson, Britta Martinsson, Linnea Johansson, Betty Lack.

Pelarbo: Elin Fransson, Valborg Karlsson.

Gransjömaden: Sigrid Andersson.

Dalen: Sigrid Carlsson.

Åsgårda: Ester Karlsson.

Jonstorp: Sigrid Blixt.

Ingabola: Ester Karlsson, Signe Andersson, Gun-Britt Andersson.

Månsabola: Selma Johansson, Gunni Dalhög.

Boeryd: Mia Karlsson, Ing-Britt Gustavsson.

Stenseryd: Birgitta Antonsson.

Syföreningens sista auktion hölls i Höghults skola 1989. Därmed avslutades en 110-årig auktionshistoria. Den första auktionen hade ju hållits i Bränneryd 1879!

Boets kyrkliga syförening

Boets kyrkliga syförening startades i slutet av 1930-talet, troligen 1938. Bland initiativtagarna fanns lärarna i Boet Nelly Jonsson och Ebba Wigren, Anna Gustavsson som blev kassör och Lydia Leife från Ruskilsby. Eva Seth från Lilla Göleryd kom med 1943 och Maj Walda hörde också till pionjärerna. Det var tydligen tradition att lärarna skulle vara med, för senare blev Ingrid Staaf medlem trots att hon bodde i Ödeshögs socken.

Auktionerna hölls i den gamla skolan, nuvarande Bygdegården. I början var några av skolbarnen med i syföreningen tillsammans med sina mammor. Nelly Jonsson lät skolbarnen tillverka saker som kunde säljas på auktionen. De flesta av handarbeterna inköptes i Broderimagasinet i Tranås och fördelades sedan bland medlemmarna. Det fanns många skickliga kvinnor i föreningen. Gerda Gustavsson och Ebba Karlsson från Tyrsabola var kända för sina vackra dukar. Ingrid Gustavsson ihågkoms också som en mycket duktig medarbetare.

* från
Ödeshög

Ostkakorna ^{och ostkaka} var alltid ett viktigt inslag på auktionerna. Tillverkningen gick till så, att man tog med sig mjölk till skolan och sedan gjorde man ostkakorna tillsammans. Detta skedde också vid auktionerna i Höghults skola. Vid jul delades blommor ut till ensamma äldre i den södra skogsbygden. Ofta var en präst med.

Medlemmarna kom från Boet och gårdarna runt omkring. Ingegerd Nilsson i Ersbola var med då och då, men hon föredrog att gå till syföreningen i Åsa missionshus.

Medlemmarna (utöver dem som redan nämnts) kom från:

Boet: Maj Pettersson, Anna-Lisa Gustavsson som drev café i Boet, Signe Johansson g med mejeristen, Erita Richardsson, Ragnhild Linne Gustavsson, Lilly Karlsson g med mjölnaren, Marie-Louise Wahnby.

Lyckan: Lydia Gustavsson, Maja Henning, Marianne Andersson.

Skramlan: Eivor Andersson.

Bro: Gun Carlsson.

Gårdshult: Astrid Andersson, Inga Carlsson.

Ruskilsby: Lilly Hermansson.

Hagen: Ruth Enell.

Tyrsabola: Bojan Lönn, Greta Wågh, Ebba Karlsson, Gerda Glad.

Malvarby: Karin Rydberg, Märta Rydberg.

Sjögård: Karin Sääf.

Jönsabola: Jenny Gustavsson.

Syföreningen i Boet upphörde i början av 1990-talet. Flera av de drivande medlemmarna hade då flyttat ner till Ödeshög bl a Anna Gustavsson och Eva Seth.

Storeryds kyrkliga syförening

På hösten 1946 samlades några damer från Renemo, Kroxeryd m fl platser hos Ruth Svensson i Storeryd för att diskutera, om de inte kunde bilda en syförening. Så bestämdes och föreningens ordförande blev Lilly Börjesson. Den nybildade syföreningen gick under namnet Storeryds kyrkliga syförening.

Storeryds kyrkliga syförening hade ett nära samarbete med den betydligt äldre St Åby syförening. Tillsammans höll de båda syföreningarna auktioner i samlingshallen i St Åby skola. Salen låg högst upp i skolan, vilket gjorde det arbetsamt att ha auktionerna där, men ingen klagade. Tack vare dessa auktioner kunde St Åby församlingshem utrustas med dukar, porslin, bestick och gardiner. Dukarna inköptes i Sommen. Lilly Börjesson märkte ~~den~~ alla handdukar och fällade dem. Inga Carlsson från Syllerstorp vävde ~~den~~ och gardiner. Den sista auktionen i skolan hölls 1976. Därefter hölls varje höst auktion i det nya församlingshemmet, en tradition som bröts först 2008.

löpare

Medlemmarna kom från följande gårdar:

Storeryd: Ruth Svensson.

Lilla Renemo: Olga Pihl.

Stora Renemo: Anna Andersson, Gerda Linder, Hilma Eklöv, Anna Ross, Astrid Åberg.

St Åby: Lilly Börjesson, Signe Sandström.

Kroxeryd: Astrid Pettersson, Lisa Forsander, Hilda Andersson.

Åbygatan: Maria Andersson, Ruth Rehn.

Hällemön: Maria Stålknap, Siri Stålknap.

4

Nykvarn: Linnea Johansson.

Sandstugan: Ingeborg Bengtsson, Anna Thell.

St Åby skola: Anna Ek, Greta Bard.

Färgeriet: Signe Johansson.

Skogen: Ester

Västergården: Ingeborg Johansson, Elsy Johnsson, Gerda Nordgren.

Klippan: Raili Mahanen.

Så småningom slogs Storeryds syförening ihop med St Åbys kyrkliga syförening. De samverkade ju redan och medlemsantalet minskade stadigt i båda föreningarna. Den nya föreningen fick namnet St Åby och Storeryds kyrkliga syförening.

St Åby kyrkliga syförening

Det har inte gått att fastställa hur länge denna syförening funnits, men vi gissar att den går tillbaka till 1920-talet. Kanske är den äldre. Medlemmarna kom från gårdarna på slätten. De tre andra hämtade sina medlemmar från skogsbygden. Inte heller har vi fått fram namn på någon ordförande eller kassör, vilket nog tyder på att uppgifterna ligger för långt bak i tiden.

Medlemmarna kom från följande gårdar:

Syllerstorp: Anna Carlsson, Inga Carlsson.

Jernstad: Astrid Andersson, Karin Andersson, Inga-Maj ~~Karlsson~~, Svea Fransson.

Munketorp: Anna Svensson, Gunvor Svensson.

Ryket: Asta Andersson, Signe Andersson.

Backasand: Olga Nöjd, Mildur Nöjd, Eva Nöjd, Karin Palmér, Amy Andersson, Ruth Enell.

Frösång: Lydia Johansson, Hanna Johansson.

Lönebostället: Anna Svärd, Siv Svärd.

Karlfors: Gudrun Multberg.

Parkudden: Karin Johansson (kassör på sebare tid),

Stubben: Eva Holgersson.

Åby Storgård: Inga Önnestedt, Gerda Nordgren.

I början av 1990-talet fanns bara den sammanslagna syföreningen kvar. St Åby östra och Boets syföreningar var nerlagda. Många i den kvarvarande föreningen hade flyttat in till Ödeshög, några bodde kvar. Det innebär att man ibland höll symöten i St Åby, ibland i Ödeshög. I det läget valde några att gå med i Ödeshögs kyrkliga syförening bl a Inga Carlsson från Syllerstorp och Eva Seth som varit med i Boets syförening.

Kvar från den gammanslagna syföreningen var till en början Gunvor Svensson, Munketorp, Astrid Pettersson, Kroxeryd, Lilly Börjesson St Åby, som hela tiden var ordförande, Linnea Johansson, Nykvarn, Siri Stålknap, Hällemo, Inga-Maj Karlsson, Jernstad, Gudrun Multberg, Karlfors, Siv Svärd, Lönebostället, Inga Önnestedt, Åby Storgård och Raili Mahanen, Klippan. Dessutom anslöt sig Britta Martinsson, Lilian Ström och Barbro Gustavsson efter ett tag samt Inga Carlsson. Senare tillkom Margareta Blixt, Iris Andersson och Doris Liljegren, som inte tidigare varit med.

Auktionerna fortsatte att hållas i St Åby församlingshem t o m hösten 2007 tack vare ett antal eldsjälar. Till slut bestod syföreningen av åtta aktiva: Gunvor Svensson, Inga Carlsson, Siri Stålknap, Lilian Ström, Brita Martinsson, Barbro Gustavsson, Raili Mahanen och Margareta Blixt. Förutom stöd till olika kyrkliga organisationer som Lutherhjälpen Sv Kyrkans mission m fl samt Vântjänsten i Ödeshög har syföreningen bidragit med pengar till utebelysning vid St Åby kyrka och en röd mässhake, som vävdes av Inga-Maj Karlsson.

Syföreningarna har också sett till att gamla och ensamma fått en påhälsning inför julen och överlämnat en blomma. Denna tradition har upprätthållits ända fram till slutet. Man besökte både dem som fortfarande bodde kvar i sina hem och de som flyttat in på våra äldreboenden.

Traditionen med att bjuda på adventskaffe går tillbaka åtminstone till 1930-talet, då St Åby syförening bjöd de boende på Rosenlunds ålderdomshem på adventskaffe. Dessutom hade man Luciatåg. Traditionen överfördes senare till Solgårdens matsal, dock utan Lucia, och efter servicehusets tillkomst till Atriumgården. Det sista adventskaffet ordnades i december 2008. Det är alltså inte bara syföreningsverksamheten som nu upphör utan även traditionen med julblommor och adventskaffe.

Syföreningarna har spelat en stor roll för kvinnogemenskapen i St Åby. Att vara med i dem var ett sätt att umgås och då spelade inte församlingstillhörigheten så stor roll alla gånger. Att så många syföreningar uppstod berodde till stor del på att St Åby är en så vidsträckt socken och vägarna långt fram i tiden mycket dåliga. De kyrkliga syföreningarna hade, som redan antytts, tydliga geografiska gränser: St Åby kyrkliga syförening hade huvudsakligen slättmedlemmar, St Åby östra hämtade sina medlemmar från nordöstra delen av skogsbygden, Storeryd från den nordvästra och Boet slutligen från den sydliga delen av socknen.

Under senare delen av 1900-talet tömdes skogsbygden på folk. Folk och verksamheter försvann på några årtionden. Syföreningarna överlevde längre än det mesta. I och med den sista syföreningens upplösning vid årsmötet 2008 gick en 120-årig (1888-2008)* i graven. * verksamhet

Vi har kunnat registrera drygt 120 namn, men då skall man komma ihåg att många saknas. Framför allt när det gäller St Åby östra är mörkertalet stort. Inte heller har vi kunnat få fram några uppgifter på hur mycket pengar som kommit in på auktionerna under dessa 120 år, eftersom i stort sett alla kassaböcker tycks ha förkommit. Det är beklagansvärt.

Syföreningsdamerna arbetade i det tysta och har sällan uppmärksammats på det sätt de förtjänat. Ändå var de pionjärer. Vid en tidpunkt då varken politiker eller den stora allmänheten hade något intresse för människors situation i andra världsdelar, engagerade sig kyrkans och frikyrkans småfolk för dessa okända människor långt borta. Därför är det viktigt att den stora skaran av engagerade kvinnor i St Åby inte glöms bort.

*Tammans tålet av Lilla Bangven
Siri Stålknap Lilian Ström Gunvor Svensson
Barbro Gustavsson Siri Stålknap Margareta Blixt
Raili Mahanen Brita Martinsson*